

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК

ДЕРЖАВНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
«ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІКА

ПСИХОЛОГІЯ

ФІЛОСОФІЯ

ВИПУСК 22

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ – 2011

ББК 74.58

Г 94

ГУМАНІТАРНИЙ ВІСНИК ДВНЗ «ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ»: ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ – ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ, 2011. – ВИП. 22. – 322 С.

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗАСНОВАНО У 2000 РОЦІ.

ЗАСНОВНИК:

ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ.

СВІДОЦТВО ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ КВ №16427-4899Р ВІД 20. 01. 2010 РОКУ.

ЗБІРНИК ЗАТВЕРДЖЕНО ПОСТАНОВОЮ ПРЕЗИДІЇ ВАК УКРАЇНИ

З ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК ВІД 14.04.2010 №1-05/3,

ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК ВІД 06.10.10 №3-05/6.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

В.П.КОЦУР, ДОКТОР ІСТОРИЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ПЕДАГОГІКА: ВАШУЛЕНКО М.С., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ; ВОЛКОВ Л.В., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; НІКІТЧИНА С.О., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; ТОКМАНЬ Г.Л., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; ШАПРАН О.І., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ.

ПСИХОЛОГІЯ: БУЛАХ І.С., ДОКТОР ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; КОРНІЯКА О.М., ДОКТОР ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; КУЗЬМЕНКО В.У., ДОКТОР ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; МАНОХА І.П., ДОКТОР ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; ТАТЕНКО В.О., ДОКТОР ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ НАПН УКРАЇНИ;

ФІЛОСОФІЯ: АНДРУЩЕНКО В.П., ДОКТОР ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ, ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ НАПН УКРАЇНИ; БАЗАЛУК О.О., ДОКТОР ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ДОЦЕНТ; ДОВБНЯ Л.Е., КАНДИДАТ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ (ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР); РИК С.М., КАНДИДАТ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ДОЦЕНТ (ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА); СТАДНИК М.М., ДОКТОР ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОР; СТОГНІЙ І.П., ДОКТОР ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОР; ЯРОШОВЕЦЬ В.І., ДОКТОР ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ПРОФЕСОР.

НАД РОЗДІЛОМ «ПЕДАГОГІКА» ПРАЦЮВАЛИ: ДОБРОСКОК І.І., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ; ЄВТУХ М.Б., ДОКТОР ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР, ДІЙСНИЙ ЧЛЕН НАПН УКРАЇНИ; КРАВЧЕНКО О.П., КАНДИДАТ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК, ДОЦЕНТ; МАЗОХА Д.С., КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР; УСИК О.Ф., КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ; ЯНЦ Н.Д., КАНДИДАТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК, СТАРШИЙ ВИКЛАДАЧ.

РЕКОМЕНДОВАНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

(ПРОТОКОЛ № 8 ВІД 25 ТРАВНЯ 2011 Р.)

ISBN 978-966-80-63-99-15

© ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ДПУ
ІМЕНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ, 2011
© МІЛЕНІУМ, 2011

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті подано теоретичне обґрунтування та проаналізовано дослідницьку перевірку соціально-педагогічних умов і культурологічної інтерпретації соціокультурної діяльності особистості в соціумі. Культурно-дозвільна діяльність розкривається як особливий спосіб життя, специфічний та унікальний вираз культури. Зроблена спроба дослідити закономірності соціалізації людини в контексті сучасної «культурної реальності» та соціально-історичного простору, розкрити механізми формування її духовної культури.

Ключові слова: соціокультурна діяльність, соціальне середовище, соціальне виховання, соціалізація, соціально-педагогічні умови, культурологічна інтерпретація.

В статті представлено теоретичне обґрунтування, здійснено перевірку соціально-педагогічних умов і культурологічної інтерпретації соціокультурної діяльності людини в соціумі. Культурно-дозвільна діяльність розкривається як особливий спосіб життя, специфічне і унікальне вираження культури. Сделана попытка исследовать закономерности социализации человека в контексте современной «культурной реальности» и социально-исторического пространства, раскрыть механизмы формирования его духовной культуры.

Ключевые слова: социокультурная деятельность, социальная среда, социальное воспитание, социализация, социально-педагогические условия, культурологическая интерпретация.

The article is devoted to then analysis of he theoretical grounds and experimental check-up of social and pedagogical condition and also cultural interpretation of the social and cultural activity of the personality in the socium. Cultural and entertaining activity is opened as special way of life and unique expression of culture. The article deals with people socialization in context of modern "cultural reality" and social and historical space and opens mechanism of forming of his spiritual culture.

Key words: social and pedagogical condition; cultural interpretation; social and cultural activity; personality; socium.

Постановка проблеми. Зростаюча актуальність та соціальна значущість соціальної педагогіки, яка досліджує виховання як

суспільне явище, як вид духовних відношень, зумовлена рядом соціально-педагогічних та культурних факторів.

Соціально-педагогічні та культурні зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, спричинили необхідність усвідомлення загальних тенденцій та особливостей формування духовного світу людей, розуміння статусу духовної культури як сфери життєзабезпечення суспільства, його інтелектуального і культурного потенціалу. Це у свою чергу потребує якісно нової політики у сфері культурно-освітньої роботи, нового ставлення до закладів культури, її працівників як основних носіїв та суб'єктів культури, пошуку нових прийомів та методів культурно-дозвільної діяльності, оновлення системи міжособистісних стосунків у процесі культурно та творчої діяльності на засадах співпраці, співтворчості, партнерства, розробки нових підходів до вирішення сучасних соціально-культурних проблем як суспільства в цілому, так і окремої особистості.

Аналіз дослідницького досвіду свідчить, що наукова розробка проблем соціального виховання стає більш плідною в разі вирішення їх у поєднанні з процесом усвідомлення широких загальнокультурних проблем. Аналізуючи принцип єдності культурних та педагогічних явищ, які перехрещенні на центральному об'єкті та суб'єкті їх дії і взаємодії - особистості, дослідники (А. І. Арнольдов, Л. Г. Коваль, Л. І. Мішкік, В. М. Піча, О. М. Семашко, Ю. А. Стрельцов та ін.) прослідковують яскраво виразні тенденції взаємопроникнення соціальної педагогіки і культурології. Такий підхід дозволяє визначити особистість як «фокус системи соціально-педагогічних та культурних впливів на всіх етапах багатоманітного процесу й соціалізації, що обумовлює функціонування педагогічних механізмів в цілісній соціальній системі, тобто у всіх сферах суспільного життя [4, с. 12]».

У центрі культурології та соціальної педагогіки перебуває людина, причому не абстрактна, а в її соціокультурному прояві. Тому, досліджуючи фундаментальний образ людини, ці науки органічно пов'язані з усвідомленням її окремих соціальних, духовних, моральних та поведінкових рис. Ці зв'язки уможливають розкриття феномену людини через вивчення культури. Сучасна культурологія пропонує принципово новий погляд на соціальну педагогіку як на широкомасштабний соціально-культурний рух, пов'язаний із моральним вихованням, соціальною та духовною допомогою

людям. У своїй праці «Соціальна педагогіка і культурологія: співдружність наук» А. І. Арнольдов стверджує правомірність розгляду соціальної педагогіки «як важливого культурно-інтелектуального інструменту», «складової частини культурного життя і суспільства, як педагогіки загальнолюдських культурних цінностей [1, с. 2]».

За допомогою соціальної педагогіки людина пізнає себе, бачить у ній, як у дзеркалі, власне «Я», тобто свою велич і падіння, свої ідеали і прагнення. Вона відкриває людині все досягнуте нею і втрачене, вона зосереджена не тільки на особистому самопізнанні, але й виступає ефективнішим засобом виховання та самовиховання особистості.

Соціальна педагогіка будучи зорієнтована на всі сфери життєдіяльності, правомірно розглядає культурно-дозвільну діяльність як невід'ємну частину соціальної політики в галузі культури. Це у свою чергу зумовлює актуальність розвитку нових пріоритетних напрямів вищої освіти, а саме прикладної культурології, соціології, соціальної педагогіки, соціальної роботи тощо. Це потребує створення комплексної системи підготовки спеціалістів соціокультурної сфери.

Аналіз теоретичних розробок, узагальненого практичного досвіду (І. Г. Белявіна, Б. П. Бігінас, В. Н. Бочарова, Б. З. Вульфова, В. М. Галузінський, І. Д. Зверева, Л. Г. Коваль, В. М. Піча, О. М. Семашко, Є. В. Соколов, та ін.) дозволив визначити місце і роль соціокультурної діяльності в контексті соціальної педагогіки з урахуванням її виховних можливостей і перспектив.

В умовах демократизації і гуманізації народної освіти і культури особливу соціальну вагомість набуває дозвілля у соціалізації особистості, яку розуміють як процес засвоєння людиною накопиченого соціального досвіду і включення її в систему суспільних відносин. За своєю суттю поняття соціалізація висвітлює взаємовідносини суспільства й особистості, у процесі яких людина стає істотою соціальною, здатною успішно функціонувати в суспільстві, брати активну участь у соціальному прогресі.

Слід визнати той факт, що у процесі становлення особистості висвітлюються як суспільно необхідні тенденції, так і вільний розвиток творчих сил людини, бо саме кожна людина створює, моделює свій власний світ. Тому у виховному процесі, включаючи і сферу культурно-дозвільної діяльності, слід виділити два концептуальні моменти: потребу людини бути особистістю і її здатність бути особистістю.

Соціалізація зумовлена різноманітними соціальними та психологічними чинниками, і передусім цілеспрямованими зусиллями суспільства та його різних соціальних інститутів

з формування особистості (власне «соціальне виховання») під впливом середовища та найближчого оточення особистості, а також її власною активністю.

Соціальне виховання у вигляді педагогічно зорієнтованої і доцільної системи суспільної допомоги насамперед потрібне дітям, підліткам, молоді в період їх соціалізації. Така система передбачає повноцінне використання в навчально-виховному процесі всього арсеналу суспільних засобів з метою формування особистості, яка адекватна її вимогам і в певній мірі випереджує її розвиток. Оскільки основною метою соціального виховання має бути сприяння розвитку людини як особистості, реалізації її здібностей та можливостей, то першочерговим завданням його змісту є приведення у відповідність двох сторін взаємодії: суспільства, де виховні можливості всіх суб'єктів і сфер життєдіяльності спрямовані на інтереси кожної людини, а також механізмів соціалізації самої особистості, активізації її творчого потенціалу. При цьому важливим фактором виховання людини з новим типом мислення, відповідним рівнем власних дозвільних потреб є створення соціально відкритої системи соціокультурної діяльності.

Соціально-культурна діяльність за своєю суттю може розглядатися як самостійна підсистема загальної системи соціалізації особистості, зокрема соціального виховання. Водночас це важлива функція державних і недержавних структур, сфера зусиль чисельних суспільних рухів та ініціатив, засіб раціонального використання вільного часу різних верств населення.

Розглядаючи дозвілля як простір для соціального виховання, як поле для здобуття знань і поширення власного горизонту, розвитку інтересів, здібностей і таланту, необхідно визначити його вплив на розвиток соціальних зв'язків, якостей і почуттів молоді, та її життя в колективах і спільнотах, знаходження свого місця в житті. До соціально-психологічної сфери дозвілля слід віднести як почуття радості і щастя, так і розв'язання конфліктів та подолання труднощів. У цьому й полягає багатоплановий вплив соціокультурної діяльності на суспільне життя. Невипадково відомий польський соціолог Ян Щепанський визначив у переліку її основних шляхів соціалізацію і формування окремої особистості, створення і введення цінностей, створення інститутів та соціальних систем. Соціалізація засобами культури, якій він відводить провідне місце, полягає, на думку вченого, не лише в пізнанні культури, пошукові форм і шляхів самореалізації, а й умінні жити у світі культури, володіти механізмами та засобами впливу на свою долю і на майбутнє соціуму.

У загально-соціологічному аспекті поняття «діяльність» включає одночасно і активність

соціального суб'єкта. Соціально-культурна діяльність як складова людського буття являє собою особливу форму прояву соціальної активності людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізуючи сутність людини як сукупності суспільних відносин, акцентуючи увагу на об'єктивних умовах існування особистості, специфіці конкретно-історичної епохи, можна втратити з поля зору внутрішній світ особистості, її життєдіяльності, бо неможливо такими глобальними характеристиками описати прояви окремих індивідуальних рис. І навпаки, відірваність у розгляді сутності особистості, її духовних властивостей від навколишнього соціального світу не дасть необхідного результату. Щоб виявити діалектичну взаємодію цих сторін важливо виділити такий аспект у розвитку людини, при якому найповніше проявляється в діалектичній єдності об'єктивне і суб'єктивне.

Соціальна діяльність виступає тією сферою поведінки та детермінації особистості, у якій реалізуються її внутрішні смисли. Ще Г. В. Ф. Гегель у своїх лекціях з естетики визначав, що «дія є найповнішим та найвиразнішим розкриттям людини, розкриттям її розумового настрою і цілей» [3, с. 223].

Слід підкреслити, що прояв активності людини не може бути підставою для синонімізації понять «соціальна діяльність» і «соціальна активність», ототожнення цих феноменів. Щодо поняття соціальної активності, то правомірно її розглядати як прояв сутнісних сил, властивостей особистості в суспільному житті, у тих соціальних умовах, де протікає його буття. В свою чергу діяльність - це процес реалізації соціальної активності, оскільки сутність людини значно різноманітніша та складніша, аніж тільки система її діяльності.

Визначаючи культуру як «здійснення нових цінностей», окремі науковці водночас заперечують її творчу силу. «Культура не є здійснення нового життя, нового буття», - пише у своїй праці «Сенс історії» Микола Бердяєв. Усі її досягнення, на думку філософа, символічні. Тому вона не є здійсненням, реалізацією істини життя, а лише «істини в пізнанні, у філософських та наукових працях; добро - в успіху бутті та суспільної традиції; краса - у книгах віршів і картинах, у статуях та архітектурних пам'ятках, у концертах та театральних виставах; божественне - лише в культі і релігійній символіці» [2, с. 15].

Аналіз культурологічних досліджень, що розглядають культуру як «спосіб життя», дозволяє простежити розмаїття цього підходу (К. Даусон, К. Уіслер, М. Т. Іовчук, Л. Н. Коган, Є. В. Соколов, П. Н. Федосєєв та ін.). Так, К.

Даусон трактує культуру як «загальний образ життя, спосіб пристосування людини до її природного оточення й економічних потреб». З цієї дефініцією практично збігається погляд К. Уіслера: «спосіб життя» розкривається як основа, «якої дотримується спільнота. Автори, на наш погляд, зводять це поняття до замкненої системи специфічних цінностей, на які орієнтуються різні соціальні групи й окремі індивіди. Культуру розуміють як певну систему важливих для людини смислових комплексів-цінностей, що можуть виступати регулятивними принципами індивідуальної та групової поведінки. Як вказував французький соціолог Е. Дюркгейм, суспільство існує лише там, де існує спільна загально-визнана система цінностей і норм, яку як загальнообов'язкову визнають більшість громадян. Колективні уявлення набувають найповнішого втілення в моральних відносинах.

В інтерпретації авторів культура є своєрідним нормативним еталоном, що в підсумку проектується в кожній людині як певний стереотип ціннісних орієнтацій.

У німецькій соціологічній теорії кінця XIX - початку XX ст. виникає інша, відмінна традиція, у якій на перший план виступає аналіз індивідуальної соціальної дії та її цілісно-нормативних орієнтирів. Особливо акцентується на визначенні смислу, який соціальна дія має для тих, хто її здійснює (типологія форм соціальної дії М. Вебера). Значну увагу М. Вебер звертає на цілісну раціоналізацію соціальної дії, тобто здійснення важливих вчинків відповідно до певних ціннісних орієнтацій особистості, які він простежує шляхом порівняльно-історичного аналізу в державі, праві, релігії та господарстві. Зокрема автор наголошує на етичних вченнях релігії, що формують зразки поведінки в усіх суспільних сферах [5, с. 168].

Класичні теоретичні узагальнення М. Вебера, Е. Дюркгейма та М. Булгакова про визначальність релігійної мотивації у сфері господарської загалом соціальної поведінки простежуються й у сучасному суспільстві.

Звернення значної частки молодих людей до релігійних пошуків є проявом їхньої опозиції до девальвації загальнолюдських цінностей, нездорової моральної та соціальної ситуації в суспільстві, неповаги, до внутрішнього світу людини.

Для багатьох молодих людей релігія, її гуманістичний потенціал стає основою відродження моральної й історичної пам'яті суспільства. Одним із наочних прикладів цього є прагнення учнівської молоді, зокрема студентства, оволодіти вітчизняною історико-філософською спадщиною таких мислителів як М. Бердяєв, В. Соловйов, П. Флоренський та ін. філосо-

фів, творчість яких пов'язана з релігійними пошуками.

Вагомий внесок у розробку вчення про людську діяльність зробили Л.П.Буева, М.В.Дьомін, В.П.Іванов, М.С.Каган, В.І.Ковальов, А.М.Леонт'єв, Є.С.Маркарян, Л.Ніколов, Є.Г.Юдін та ін. Варто погодитись з думкою А.І.Арнольдова, що «культура, по-перше, це породження діяльності людини, відбиття людської сутності. Таким чином, вона виводиться із специфіки самої людини, як суцього особливого роду. Усілякі риси культурного процесу безпосередньо вичитуються з людської ества». При цьому автор підкреслює, що «культура оцінюється як розгорнута феноменологія людини» [1, с. 2].

Виклад основного матеріалу. Якщо виходити з розуміння, що культура є середовищем, яке «виросце та живить» особистість (П.Флоренський), «досягнень людства» (М.Т.Іовчук, Л.Н.Коган), то складається те необхідне та сприятливе середовище, у якому в кожну епоху реалізується певний спосіб суспільно-практичної діяльності людини. У такому разі «спосіб життя» виступає по суті «способом реалізації сутнісних сил людини як соціального суб'єкта та її діяльності, а також створених унаслідок цієї діяльності продуктів матеріального і духовного виробництва» (М.Т.Іовчук, Л.Н.Коган).

При цьому, вдосконалюючи духовні та фізичні сили людини, культура має зробити її вільною для будь-яких цілей, у чому й полягатиме її моральна цінність. У свою чергу сила та свобода людського розуму, що виступає одним із джерел культури, може забезпечити гармонію людського життя, і, згідно з ученнями філософів-просвітників Вольтера, Д.Дідро, Ж.Ж.Русо, Ш.Монтеск'є, має відповідати справедливості та гуманності природи. Саме такий спосіб життя за своїм предметним змістом зорієнтований на перетворення дійсності, багатств історії людства у внутрішнє багатство особистості, завдяки чому забезпечуватиметься її творчий розвиток.

Сучасна культурологія, розвиваючи цей підхід, розкриває багатофункціональну модель культури, основу якої складають функції, зорієнтовані як на події навколишнього середовища і події власне культури.

Культурологічні дослідження, проведені вітчизняними науковцями, уможливили виокремлення певних рівнів діяльності:

- висока культурна творчість, яка, на думку дослідників, є проявом незначного числа індивідів, тих чи інших талантів. До цієї групи належить також колективний геній народу;

- діяльність тих, хто за традиційним виразом «несе культуру в маси»: під цим розуміють

не звичайне ознайомлення «мас» із культурними цінностями й популяризаторську інтерпретацію, а включення в культурну діяльність, у різні її види й форми;

- третій рівень полягає в тому, що переважна кількість людей так чи інакше включається в культурні процеси лише у вільний час, що класифікується як культурно-дозвільна діяльність. Цей рівень не самий примітний і яскравий, однак саме він є найбільш розповсюдженим і насичує різні потоки культурного життя суспільства.

Розглядаючи самотню культурно-дозвільну діяльність слід зазначити, що сьогодні вона становить одну з головних природно історичних сфер життя української нації. Правомірність цього вислову зумовлена саме тим, що виплекана на світоглядних ідеях національного єднання, гуманізму товариської взаємодопомоги та милосердя, вона увібрала багатовіковий досвід народної мудрості, є проявом духовного життя, потягом до пізнання та творчості, емоційного самовираження у звичаях, традиціях, святах і обрядах в умовах вільного часу, в площині громадської та родинно-побутової діяльності.

Теоретичний розгляд культури в буттєвому (онтологічному) контексті дозволив вітчизняним дослідникам (В.М.Піча, О.М.Семашко, Н. Й. Черниш) методологічно обґрунтовано знайти соціологічні виміри соціокультурної реальності. Основну увагу приділено таким її проявам, як: поступовій зміні характеру стосунків між людьми разом із зміною у виробничих відносинах; зміні соціальної орієнтації й ідеалів, новому соціальному вибору; переоцінці цінностей і формуванню її нової ієрархії; особистісному акценті в соціумі та культурі загалом; зростанню ступенів свободи, багатоманітності та строкатості напрямів духовного життя як однієї з умов поновлення іманентного розвитку культури; формуванню нової інфраструктури сфери культури і нових принципів управління нею; формуванню нових соціально-духовних потреб, шкали критеріїв оцінки явищ культури та мистецтва, нових смаків і уподобань, появі нових елементів способу життя і нових стосунків між учасниками культурного життя, яке стає одним із визначальних факторів прогресу суспільства.

Висновки. Отже, виходячи з розуміння соціальної педагогіки як міждисциплінарного комплексу, що покликаний по-перше, усвідомити закономірності соціалізації особистості, по-друге забезпечити реалізацію цих закономірностей стосовно кожної особистості, очевидним є, що концептуальний базис соціальної педагогіки складають концепція соціально-педагогічної діяльності і концепція соціалізації.

Усі зазначені прояви культурної реальності в Україні є особливим підґрунтям для соціалізації молоді, що надає їй особливих рис відповідно до сучасної ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнольдov А.И. Социальная педагогика и культурология: содружество наук. / А.И.Арнольдov – М.: Изд-во АСОПир РФ, 1996. – 28 с.

2. Бердяев Н. Смысл истории / Н. Бердяев – М.: Мысль, 1990. – 173 с.

3. Гегель Г. Лекции по эстетике / Г. Гегель // Соч.: В 14 т. – М., 1938. – Т.12. – 494 с.

4. Міщик Л. І. Професійна підготовка соціального педагога: Педагогічний, психологічний та управлінський аспект / Л.І.Міщик. – Запоріжжя, 1996. – 104 с.

5. Соціологія: Курс лекцій: навч. посібн. / В.М. Піча, О.М. Семашко, Н.Й. Черниш та ін. / За ред. В.М. Піча. – К.: Заповіт, 1997. – 344 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Черушева Галина Батрбеківна – професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Національної академії статистики, обліку та аудиту.